

Spis treści

Wykaz skrótów	XVII
Wykaz literatury	XXI
Przedmowa do siedemnastego wydania	XXIII
Rozdział I. Wprowadzenie do prawa cywilnego	1
§ 1. Prawo cywilne	1
I. Prawo publiczne i prawo prywatne	2
1. Wprowadzenie	2
2. Prawo prywatne	2
3. Prawo publiczne	3
4. Użyteczność wyróżnienia	4
II. Gałęzie prawa, kompleksowe regulacje prawne, dyscypliny naukowe i dydaktyczne	5
1. Gałęzie prawa	5
2. Kompleksowe regulacje prawne	6
3. Dyscypliny naukowe i dydaktyczne	6
III. Status prawa cywilnego	6
1. Metoda regulacji	7
2. Przedmiot regulacji	9
IV. Zakres prawa cywilnego	9
1. Uwagi wstępne	9
2. Prawo pracy	10
3. Prawo rodzinne	11
4. Prawo handlowe	12
5. Prawo rolne	14
6. Prawo spółdzielcze	14
V. Systematyka prawa cywilnego	15
1. Uwagi ogólne	15
2. Poszczególne działy prawa cywilnego	15
3. Inne wyróżnienia zespołów norm cywilnoprawnych	16
VI. Zasady prawa cywilnego	17
1. Pojęcie	17
2. Katalog zasad	18
§ 2. Unifikacja i kodyfikacja prawa cywilnego w Polsce	20
I. Unifikacja prawa cywilnego	21
1. Druga Rzeczpospolita	21
2. Okres powojenny	23
II. Kodyfikacja prawa cywilnego	24
1. Pierwsze próby kodyfikacji	24

2. Uchwalenie Kodeksu cywilnego	25
3. Charakter prawny	26
4. Zakres	27
5. Podział	28
6. Forma	28
7. Warstwy ideologiczne	29
III. Reforma Kodeksu w Rzeczypospolitej Polskiej	29
Rozdział II. Źródła prawa cywilnego	32
§ 3. Rodzaje źródeł	32
I. Uwagi wstępne	33
II. Prawo stanowione	33
III. Zwyczaje i prawo zwyczajowe	34
1. Zwyczaje	34
2. Prawo zwyczajowe	36
IV. Rola orzecznictwa	37
V. Rola nauki	37
§ 4. Ważniejsze rodzaje norm i przepisów prawa cywilnego	38
I. Uwagi ogólne	38
1. Struktura normy prawnej	38
2. Norma a przepis prawny	39
II. Ważniejsze rodzaje norm prawa cywilnego	40
1. Normy bezwzględnie i względnie wiążące oraz semiimperatywne ..	40
2. Normy kompetencyjne	42
3. Metanormy	44
III. Ważniejsze rodzaje przepisów prawa cywilnego	45
1. Definicje legalne	45
2. Przepisy odsyłające	45
3. Klauzule generalne	46
§ 5. Obowiązkiwanie norm prawa cywilnego w zasięgu czasowym i przestrzennym	50
I. Obowiązkiwanie norm w zasięgu czasowym	50
1. Początek obowiązkiwania	50
2. Koniec obowiązkiwania	52
II. Prawo intertemporalne	52
1. Uwagi ogólne	52
2. Zasada nieretroakcji	53
3. Kolidzje norm nieobjętych zasadą nieretroakcji	54
III. Obowiązkiwanie norm prawa cywilnego w zasięgu przestrzennym	57
IV. Prawo prywatne międzynarodowe	57
Rozdział III. Stosowanie prawa cywilnego	58
§ 6. Model stosowania prawa	58
I. Model normatywny	58
II. Trójczłonowy model stosowania prawa	59
§ 7. Ustalenie stanu faktycznego sprawy	59
I. Reguły dowodowe	60
1. Dowody	60
2. Rozkład ciężaru dowodu	61
II. Domniemania	61

88	1. Domniemania faktyczne	61
89	2. Domniemania prawne	62
89	3. Domniemanie dobrej wiary	64
89	4. Moc wiążąca orzeczeń	66
89	§ 8. Ustalenie właściwej normy dla rozstrzygnięcia sprawy	67
89	I. Wykładnia prawa	68
99	1. Uwagi wstępne	68
100	2. Dyrektywy językowe	69
100	3. Dyrektywy systemowe	70
101	4. Dyrektywy funkcjonalne	72
101	5. Wyniki wykładni	74
103	II. Wnioskowanie z norm o normach	74
103	1. Pojęcie	74
103	2. Reguły instrumentalnego nakazu i zakazu	75
103	3. Reguły <i>a fortiori</i>	75
103	4. Analogia z ustawy	76
104	5. Analogia z prawa	77
103	III. Związanie sądu w działaniach interpretacyjnych i inferencyjnych	77
103	1. Uwagi wstępne	77
106	2. Nadzór judykacyjny	78
106	3. Zasady prawne	78
107	4. Powszechnie obowiązująca wykładnia	79
107	5. Wskazania wspomagające	80
108	IV. Zbieg norm	82
108	V. Wykładnia prawa Unii Europejskiej	82
108	1. Reguły wykładni	82
109	2. Zasada pierwszeństwa prawa unijnego wobec prawa krajowego	83
109	3. Właściwość sądów	83
110	§ 9. Wiążące ustalenie konsekwencji prawnych stanu faktycznego	84
110	Rozdział IV. Prawo podmiotowe	86
112	§ 10. Pojęcie prawa podmiotowego	86
112	I. Koncepcja prawnonaturalna i system prawny	86
114	1. Prawo podmiotowe i system prawny	86
114	2. Koncepcja umiarkowanego pozytywizmu	87
112	II. Określenie prawa podmiotowego	87
112	1. Stosunek cywilnoprawny	87
112	2. Definicja prawa podmiotowego	88
112	3. Przydatność koncepcji prawa podmiotowego	91
118	III. Uprawnienia	92
118	1. Uwagi ogólne	92
119	2. Roszczenia	93
119	3. Uprawnienia kształtujące	94
120	4. Zarzut	94
120	§ 11. Rodzaje praw podmiotowych	95
121	I. Uwagi wstępne	95
123	II. Prawa bezwzględne i względne	95
123	1. Prawa bezwzględne	96
123	2. Prawa względne	96
123	3. Prawo podmiotowe w zobowiązaniach realnych	97

4. Przyporządkowane prawa bezwzględne	98
III. Prawa akcesoryjne i związane	98
1. Prawa akcesoryjne	98
2. Prawa związane	98
IV. Prawa majątkowe i niemajątkowe	99
1. Prawa majątkowe	99
2. Prawa niemajątkowe	99
V. Prawa przenoszalne i nieprzenoszalne	100
1. Uwagi wprowadzające	100
2. Zbywalność	101
3. Dziedziczność	101
VI. Prawa tymczasowe	102
§ 12. Sposoby nabycia i utraty prawa podmiotowego	103
I. Uwagi wstępne	103
II. Nabycie pochodne i pierwotne	103
1. Nabycie pochodne	103
2. Nabycie pierwotne	104
III. Następstwo pod tytułem szczególnym i ogólnym	105
1. Następstwo pod tytułem szczególnym	105
2. Następstwo pod tytułem ogólnym	106
IV. Nabycie translatywne i konstytutywne	106
1. Nabycie translatywne	107
2. Nabycie konstytutywne	107
V. Utrata prawa	108
1. Uwagi ogólne	108
2. Połączenie prawa i obowiązku	108
§ 13. Realizacja prawa podmiotowego	109
I. Wykonywanie	109
II. Nadużycie	110
1. Teoria zewnętrzna	110
2. Teoria wewnętrzna	111
3. Stosowanie instytucji nadużycia prawa podmiotowego	112
III. Ochrona	114
1. Ochrona sądowa	114
2. Pomoc własna	114
IV. Kolidzja praw podmiotowych	115
Rozdział V. Przedmioty stosunku cywilnoprawnego	117
§ 14. Uwagi wstępne	117
§ 15. Rzeczy	118
I. Pojęcie	118
1. Cechy konstytutywne	119
2. Wyłączenia	119
II. Rzeczy ruchome i nieruchomości	120
1. Podstawa podziału	120
2. Grunty	121
3. Budynki	122
4. Części budynków	122
5. Księgi wieczyste	122
III. Rzeczy oznaczone co do gatunku i co do tożsamości	123

1. Pojęcie	123
2. Doniosłość prawna	123
IV. Części składowe rzeczy i przynależności	123
1. Części składowe	123
2. Przynależności	126
V. Pożytki	127
1. Pojęcie i rodzaje	127
2. Konsekwencje prawne	128
§ 16. Przedmioty inne niż rzeczy	129
I. Przedmioty materialne niebędące rzeczami	130
1. Ciecze i gazy	130
2. Kopaliny	130
3. Zwierzęta w stanie wolnym	131
II. Przedmioty niematerialne	131
1. Energia	131
2. Dobra o charakterze intelektualnym	132
3. Dobra osobiste	132
4. Pieniądze	132
5. Papiery wartościowe	133
III. Przedsiębiorstwo	133
1. Uwagi wstępne	133
2. Pojęcie	134
3. Konsekwencje i charakter prawny	135
4. Gospodarstwo rolne	137
IV. Zbycie przedsiębiorstwa	138
1. Uwagi wstępne	138
2. Pojęcie zbycia przedsiębiorstwa	139
3. Forma	140
V. Odpowiedzialność za długi związane z prowadzeniem zbytego przedsiębiorstwa	141
1. Uwagi wstępne	141
2. Odpowiedzialność zbywcy przedsiębiorstwa	141
3. Solidarna odpowiedzialność nabywcy przedsiębiorstwa	142
§ 17. Majątek i mienie	143
I. Majątek	143
1. Pojęcie	143
2. Sukcesja uniwersalna	144
3. Zarząd	145
4. Odpowiedzialność	145
5. Surogacja	145
II. Mienie	146
Rozdział VI. Osoby fizyczne	147
§ 18. Uwagi ogólne	147
I. Podmiotowość człowieka	147
1. Podmiot praw	147
2. Zdolność prawna	148
3. Zdolność do czynności prawnych	148
II. Indywidualizacja osób fizycznych	149
1. Nazwisko i imię	149

2.	Dodatkowe dane osobowe	150
3.	Stan rodzinny	150
4.	Płeć	151
5.	Wiek	152
6.	Stan cywilny	152
7.	Rejestry stanu cywilnego	153
8.	Ewidencja ludności	154
III.	Miejsce zamieszkania	155
1.	Uwagi ogólne	155
2.	Osoby pełnoletnie	156
3.	Dzieci lub podopieczni	157
§ 19.	Zdolność prawna osób fizycznych	157
I.	Początek	158
1.	Urodzenie się dziecka	158
2.	Status cywilnoprawny nasciturusa	159
II.	Zakres	162
III.	Ustanie	163
1.	Śmierć	163
2.	Stwierdzenie zgonu	164
3.	Uznanie za zmarłego	165
§ 20.	Ochrona dóbr osobistych	166
I.	Pojęcie i rodzaje	170
1.	Pojęcie	170
2.	Typy	171
II.	Konstrukcja prawna	185
III.	Przesłanki ochrony	186
1.	Bezprawność	186
2.	Uchylenie bezprawności	188
IV.	Środki ochrony	191
1.	Ustalenie	191
2.	Zaniechanie	191
3.	Usunięcie skutków naruszenia	192
4.	Zadośćuczynienie pieniężne lub zapłata na cel społeczny	193
5.	Stosunek do ochrony pozakodeksowej	195
6.	Odszkodowanie	195
Rozdział VII.	Osoby prawne	196
§ 21.	Konstrukcja osób prawnych	196
I.	Pojęcie	197
1.	Założenia ogólne	197
2.	Metoda regulacji prawnej	198
3.	Funkcje	199
II.	Ogólna regulacja osób prawnych	200
1.	Uwagi wstępne	200
2.	Powstanie i rejestry	200
3.	Nazwa	201
4.	Siedziba	201
5.	Organy	201
6.	Dobra osobiste	204
§ 22.	Rodzaje osób prawnych	207

I. Państwowe osoby prawne	207
1. Skarb Państwa	208
2. Inne państwowe osoby prawne	210
II. Jednostki samorządu terytorialnego	211
1. Gminy	211
2. Związki międzygminne	212
3. Powiat	212
4. Województwo	213
III. Korporacyjne i fundacyjne osoby prawne	213
1. Korporacyjne	213
2. Fundacyjne	214
§ 23. Jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną	214
I. Uwagi wstępne	215
II. Nowa regulacja prawna	215
1. Pojęcie	215
2. Reżim prawny	217
III. Trzeci podmiot prawa cywilnego	219
Rozdział VIII. Konsument i przedsiębiorcy	221
§ 24. Konsument	222
I. Uwagi wstępne	222
II. Pojęcie konsumenta	222
§ 25. Przedsiębiorcy	226
I. Firma	230
Rozdział IX. Czynności prawne i inne zdarzenia cywilnoprawne	233
§ 26. Zdarzenia cywilnoprawne	233
I. Pojęcie i skutki	233
1. Pojęcie	233
2. Skutki	234
II. Typy zdarzeń cywilnoprawnych	234
1. Podstawa wyróżnienia	234
2. Typologia	236
§ 27. Pojęcie i postacie czynności prawnych	236
I. Pojęcie	237
1. Określenie ogólne	237
2. Oświadczenie woli	238
3. Oświadczenia innego rodzaju	239
II. Postacie czynności prawnych	240
1. Jednostronne, umowy i uchwały	240
2. Zgoda osoby trzeciej	241
3. Indywidualnie adresowane	241
4. Realne i konsensualne	244
5. Między żyjącymi i na wypadek śmierci	245
6. Zobowiązujące, rozporządzające i o podwójnym skutku	245
7. Przysparzające	247
8. Upoważniające	248
9. Kauzalne i abstrakcyjne	248
10. Czynności powiernicze	252

§ 28. Forma oświadczenia woli	252
I. Swoboda formy	253
1. Uwagi ogólne	253
2. Oświadczenia wyraźne i dorozumiane	255
II. Formy szczególne i ich rodzaje	256
1. Forma dokumentowa	256
2. Zwykła forma pisemna	257
3. Forma pisemna z datą pewną	261
4. Forma pisemna z poświadczeniem podpisu	262
5. Akt notarialny	262
6. Forma elektroniczna	263
7. Uwagi końcowe	266
III. Skutki niedochowania formy	267
1. Forma czynności prawnej zastrzeżona pod rygorem nieważności (<i>ad solemnitate</i>)	267
2. Forma czynności prawnej zastrzeżona dla wywołania określonych skutków prawnych (<i>ad eventum</i>)	267
3. Forma czynności prawnej zastrzeżonej dla celów dowodowych (<i>ad probationem</i>)	267
IV. Zakres zastosowania form szczególnych	268
1. Forma z mocy ustawy	268
2. Forma z mocy umowy	270
3. Forma następczych czynności prawnych	271
4. Zakres zastosowania elektronicznej formy czynności prawnej	274
V. Oświadczenie potwierdzające zawarcie umowy	274
§ 29. Wykładnia oświadczeń woli	276
I. Uwagi ogólne	276
1. Pojęcie wykładni	276
2. Ogólne dyrektywy wykładni	277
II. Metoda wykładni	279
1. Oświadczenia woli składane indywidualnym adresatom	279
2. Oświadczenia woli kierowane do nieoznaczonego kręgu odbiorców	280
3. Testamenty	281
III. Wykładnia oświadczeń woli wyrażonych pisemnie	281
1. Uwagi ogólne	281
2. Ograniczenia dowodowe	282
3. Zasady Europejskiego Prawa Kontraktów	283
§ 30. Zdolność do czynności prawnych	283
I. Pojęcie	284
1. Uwagi ogólne	284
2. Osoby prawne	285
3. Osoby fizyczne	285
II. Brak zdolności do czynności prawnych	286
1. Wiek	286
2. Ubezważnowolnienie całkowite	286
3. Skutki	287
III. Ograniczona zdolność do czynności prawnych	288
1. Wiek	288

2. Ubezwłasnowolnienie częściowe	288
3. Skutki	289
IV. Pełna zdolność do czynności prawnych	291
§ 31. Wady oświadczenia woli	292
I. Uwagi ogólne	292
II. Brak świadomości lub swobody	293
1. Pojęcie	293
2. Zakres podmiotowy	294
III. Pozornosc	294
1. Pojęcie	294
2. Skutki pozornosci	296
3. Pozornosc a oświadczenie woli nie na serio, zastrzeżenie potajemne i czynności fiducjarne	297
IV. Błąd	297
1. Pojęcie	297
2. Przypadki szczególne	299
3. Skutki	300
V. Podstęp	300
1. Pojęcie	300
2. Skutki	301
VI. Groźba	302
VII. Uchylenie się od skutków prawnych	303
Rozdział X. Treść czynności prawnej	305
§ 32. Swoboda kształtowania treści czynności prawnych	305
I. Uwagi ogólne	305
1. Pojęcie treści czynności prawnej	306
2. Zasada swobody kształtowania treści	306
3. Wzorzec kompetencji generalnej	307
II. Ograniczenia	309
1. Prawa przyrody	309
2. Normy bezwzględnie wiążące	310
3. Obejście ustawy	311
4. Zasady współżycia społecznego	311
III. Skutki naruszenia	312
§ 33. Elementy czynności prawnej	313
I. Rodzaje	314
1. <i>Essentialia negotii</i>	314
2. <i>Naturalia negotii</i>	314
3. <i>Accidentalialia negotii</i>	315
II. Warunek i termin	315
1. Warunek	315
2. Termin	319
Rozdział XI. Zawarcie umowy	321
§ 34. Założenia ogólne	321
I. Konsens	322
1. Pojęcie	322
2. Zakres konsensu	323
3. Określenie stron	324

II. Swoboda zawierania umów	324
1. Pojęcie	324
2. Ograniczenia	324
3. Umowy adhezyjne	326
4. Zastępcze oświadczenie woli	327
5. Orzeczenie sądowe jako zdarzenie cywilnoprawne	329
6. Decyzja administracyjna jako zdarzenie cywilnoprawne	329
§ 35. Sposoby zawierania umów	329
I. Oferta i jej przyjęcie	331
1. Pojęcie oferty	331
2. Skutki złożenia oferty	333
3. Ustanie stanu związania ofertą	336
4. Przyjęcie oferty	337
5. Miejsce i czas zawarcia umowy	339
II. Negocjacje	340
1. Pojęcie	340
2. Prowadzenie negocjacji	340
3. Zawarcie umowy	341
4. List intencyjny	342
5. Zaproszenie do zawarcia umowy	344
III. Aukcja i przetarg	344
1. Uwagi wstępne	344
2. Charakter prawny oraz funkcja aukcji i przetargu	345
3. Ogłoszenie aukcji albo przetargu	345
4. Aukcja	347
5. Przetarg	348
6. Wadium	350
7. Unieważnienie umowy	351
Rozdział XII. Przedstawicielstwo ze szczególnym uwzględnieniem	
 pełnomocnictwa i prokury	353
§ 36. Pojęcie przedstawicielstwa i pełnomocnictwa	353
I. Pojęcie przedstawicielstwa	353
1. Działanie w cudzym imieniu	353
2. Instytucje o zbliżonej funkcji	355
II. Pojęcie pełnomocnictwa i przedstawicielstwa ustawowego	356
§ 37. Pełnomocnictwo	357
I. Udzielenie pełnomocnictwa	358
1. Zdolność do czynności prawnej	358
2. Oświadczenie woli mocodawcy	358
3. Treść pełnomocnictwa	360
4. Czynność „z samym sobą”	363
5. Pełnomocnik rzekomy	364
II. Stosunek podstawowy	365
III. Wygaśnięcie pełnomocnictwa	367
IV. Prokura	369
1. Uwagi wstępne	369
2. Pojęcie i funkcja prokury	370
3. Podmioty kompetentne do udzielania prokury	370
4. Udzielenie prokury	371

5. Prokurent	371
6. Zakres prokury i sposób jej wykonywania	372
7. Wygaśnięcie prokury	374
Rozdział XIII. Wpływ wadliwości czynności prawnych na ich skuteczność prawną	376
§ 38. Uwagi ogólne	377
§ 39. Postacie nieważności czynności prawnej	378
I. Nieważność	378
1. Uwagi ogólne	378
2. Konwalicacja	379
3. Konwersja	380
II. Wzruszalność	381
III. Bezskuteczność zawieszona	381
IV. Bezskuteczność względna	383
1. Uwagi ogólne	383
2. Konstrukcja bezskuteczności względnej na podstawie art. 59 KC ...	383
3. Przesłanki	384
4. Skutki i funkcja	385
Rozdział XIV. Przedawnienie i terminy zawite	387
§ 40. Dawność	387
I. Pojęcie i funkcja	387
II. Rodzaje	388
§ 41. Przedawnienie	389
I. Pojęcie	390
1. Przedmiot	390
2. Zarzut przedawnienia	391
3. Skutek	393
II. Terminy	393
1. Długość	393
2. Obliczanie biegu terminu	395
III. Zawieszenie biegu przedawnienia	396
IV. Przerwa biegu przedawnienia	398
1. Uwagi ogólne	398
2. Dochodzenie roszczenia przed sądem	399
3. Uznanie roszczenia	400
§ 42. Terminy zawite	402
I. Pojęcie i rodzaje	402
II. Skutki	404
Indeks rzeczowy	407